

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Ideological

مسائل ایدئولوژیک

الحاج داکتر امین الدین سعیدی

۲۶ مارچ ۲۰۱۲

زن

مراسم عزاداری و جنازه

جنازه کلمه عربی است که به کسر جیم به معنی مرده و به فتح جیم به معنی تختی که مرده را بر وی برمی دارند یا عکس آن باشد یا بالکسر تخت با مرده و هر که او را مشایعت کند .
نماز جنازه فرض کفائی است (بدین معنی که در مرحله اول بر همه مسلمانان واجب است اما اگر شخص یا اشخاصی از مسلمانان آن را به جا آورند از گردن دیگران ساقط می گردد).
سنت است که، هنگام خواندن نماز جنازه ، امام برای مرد در قسمت سر و برای زن در وسط جنازه ایستاده شود.
همچنان سنت است که امام در پیش روی مقتدی ها ایستاده شود، ولی اگر محل جنازه ضیق باشد، مقتدیان می توانند در کنار امام هم ایستاده شوند.

هدف نماز جنازه :

نماز جنازه خاص به خاطر دعا برای میت بر پا می گردد، در حدیثی از ابو هریره (رض) روایت است که پیامبر صلی الله علیه وسلم می فرماید: « إذا صلیت علی المیت فاخلصوا له الدعاء » (ابو داوود ، کتاب الجنائز ، باب الدعاء للمیت شماره : ۳۱۹۹) «زمانی که بر میت نماز خواندید (یعنی دعا کردید) خالصانه برایش دعا کنید.»

قیام شروط نماز جنازه :

شروط نماز جنازه عبارت است از :

- ۱- مسلمان بودن مُرده.
- ۲- پاک بودن مُرده که قبل از دادن غسل نماز جنازه مُرده صحت ندارد.
(شهادت البتّه از این حکم مثنئی است.)

۳- پیش روی امام قرار داشتن مُرده. اگر مُرده پشت سر بود نماز جنازه آن درست نیست.

۴- حاضر بودن مُرده است.

۵- قرار داشتن مُرده بر زمین اگر مُرده بالای شانه های مردم و یا بالای چیز دیگر بار بود نماز آن درست نیست و اما شرط هائی که تعلق به نماز گزار دارد همان شرط های نماز است از قبیل نیت ، طهارت ستر عورت و غیره .

یادداشت شرعی :

همانطوری که خدمت خوانندگان به عرض رسانیدم ، برای ادای نماز جنازه حاضر بودن میت لازم است، ولی اگر احیاناً ، مرده بدون نماز جنازه دفن شده باشد، در این صورت تا سپری شدن وقت محدودی بر روی قبرش نیز می توان نماز جنازه را اداء نمود.

ترتیب نماز جنازه :

قبل از همه باید گفت: نمازجنازه رکوع ، سجده و تشهد ندارد و تنها، چهار تکبیر با تکبیر تحریم و چند ذکر و دعاست.

امام در برابر سینه مرده ایستاده می شود و صفوف را برابر می کنند بهتر است صفها سه ، پنج و یا هفت باشد یعنی تاق باشد اگر از هفت تجاوز کرد ضرورت به جفت و یا تاق بودن صف ها نیست .

امام به جهر و مقتدی ها به خفیه تکبیر تحریمه (الله اکبر) می گویند دستها را تا شانه ها و یا نرمی گوشها بلند می کنند و دست ها را طوری که در نماز بسته می کردند آن را بسته کنند و امام و مقتدی ها «سبحانک اللهم» را تا اخیر می خوانند بعداً امام به جهر و مقتدی ها به آهستگی تکبیر می گویند در حالی که دستها را بلند نمی کنند درود شریف را می خوانند ، بعد از آن امام به جهر و مقتدی ها به آهستگی تکبیر می گویند که برای مرد بالغ وزن بالغ این دعا را می خوانند :

«اللهم اغفر لحینا ومیتنا وشاهدنا وغائبنا وصغیرنا وکبیرنا وذکرنا واثاننا اللهم من احیته منا فاحیه علی الاسلام ومن توفیته منا فتوفه علی الایمان» « بار خدایا زنده و مرده مارا و حاضر و غائب مارا و کوچک مارا و مرد و زن مارا بیامرز بار خدایا هر که را زنده نموده ای از ما پس زنده نگهدار او را بر اسلام و هر که را از ما فوت ساخته ای پس او را بر ایمان فوت کن.»

و اگر مرده طفل صغیر باشد این دعا خوانده می شود :

« اللهم اجعلنا لنا فرطاً واجعله لنا اجراً و ذخراً واجعله لنا شافعاً و مُشفعاً » (بار خدایا او را برای ما توشه آخرت بگردان توشه ای از پیش فرستاده شده و او را برای ما اجر و ذخیره گردان، او را برای ما شفیع و مقبول الشفاعة بگردان.)

و اگر مرده دختر صغیره باشد این دعا خوانده می شود :

« اللهم اجعلها لنا فرطاً واجعلها لنا اجراً و ذخراً واجعلها لنا شافعة و مشفعة » بعد از آن امام به جهر و مقتدیان به آهستگی تکبیر می گویند و مرده را چهار نفری توسط چار پائی بر می دارند و در راه در حالی که سرش طرف پیش باشد کمی تیز تر طرف قبر می برند لازم است مردم عقب جنازه بروند .

مرده را بدون ضرورت به حیوان بار کردن و یا او را دو نفر برداشتن مکروه است و طریقه برداشتن طفل شیر خوار یا کمی بزرگتر از آن به این طور بوده که يك نفر، آن را بر می دارد که سرش به طرف دست راست بردارنده باشد.

تعزیه و همدردی:

تعزیه لغت عربی بوده و از لحاظ لغوی به معنای اظهار همدردی، سوگواری و تسلیت است. و یابه عبارت دیگر تعزیت، عزاداری کردن، تسلیت دادن برای بازماندگان متوفا و گفتن تسلیت به ایشان. تعزیت برای تسکین آلام و دردهای فرد مصیبت دیده و فرونشاندن ترس و هراس فرد و آرام ساختن اندوه و بی قراری وی می باشد.

پیامبر صلی الله علیه و سلم می فرماید: « **من عَزَى مَصَابًا فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ** » یعنی: «آن که مصیبت دیده ای را تعزیت گوید پاداشی به اندازه او برای اوست.» (ترمذی و ابن ماجه). اصطلاح تعزیه در افغانستان به نام «**مراسم فاتحه خوانی و یا فاتحه**» معروف می باشد که البته توأم با گفتن فاتحه مردانه و زنانه تقسیم می شود.» همانطوری که گفتیم تعزیت و تسلیت گفتن پس از کفن و دفن میت به همه اعضای خانواده میت خواه بزرگ باشد و یا کوچک عمل مستحب است؛ زیرا رسول الله صلی الله علیه و سلم فرموده اند: «هر مسلمانی که به هنگام مصیبتی به برادر مسلمان خود تسلیت بگوید، روز قیامت خداوند لباس کرامت را بر تن او می پوشاند.» (اخرجه ابن ماجه)

یادداشت ضروری :

لازم به یادآوری است که به روایت زاد المعاد ج ۱ ص ۵۰۸، ترتیب مراسم برای تعزیه و جمع شدن فامیل میت و سایر دوستان میت برای مراسم تعزیه، تسلیت و یا به اصطلاح مراسم فاتحه، و قرائت قرآن آنهم توسط چند نفر قاری و در ظرف یک یا دو ساعت، بدعت بوده و هیچ اصلی در دین مقدس اسلام ندارد.» (برای معلوماتی مزید مراجعه شود: زاد المعاد ج ۱ ص ۵۰۸).

آداب تعزیت :

تعزیه و همدردی دارای آداب خاصی خود بوده، که بر هر مسلمان لازم است آن را رعایت بدارد :

مشارکت:

به محض این که فرد از مرگ کسی از نزدیکان، همسایگان یا دوستان خویش اطلاع حاصل نماید، بر او واجب است که به دیدار خانواده و دوستان و آشنایان متوفی برای تعزیت گفتن و شرکت نمودن در تشییع جنازه برود. تا مطابق عمل پیامبر صلی الله علیه و سلم عمل نماید که فرموده است:

«**حق المسلم على المسلم خمس: رد السلام، و عيادة المريض، و اتباع الجنائز، و إجابة الدعوة، و تسميت العاطس**» یعنی: «حق مسلمان بر مسلمان پنج چیز است: جواب سلام، عیادت مریض، رفتن به دنبال جنازه، قبول کردن دعوت، دعا برای عطسه زننده.» (متفق علیه)

تعزیت بعد سه روزه :

اگر شخص بنا بر مصروفیت ها و یا سایر مشکلات، نتواند در نخستین ساعات برای بازماندگان متوفی تسلیت عرض بدارد، در صورت امکان می توان در مدت سه روز این کار را انجام دهد، و بهتر است شخصاً به نزد فرد و یا فامیل، مصیبت دیده رفته و از نزدیک عرض تسلیت بدارد.

همچنان در صورت بعد مسافه و یا سایر مشکلات، می توان تسلیت نامه توسط، تیلیفون، و یا سایر وسایل ارتباطی صورت بپذیرد.

تهیه غذا :

مستحب است که نزدیکان و دوستان فرد برای خانواده متوفی غذا تهیه بدارند، چرا که مشغول گشتن آنان به مصیبتی که دچار شده اند آن ها را از فراهم نمودن غذا برای مهمانان و کسانی که در اشتراک فاتحه و مراسم تدفین آمده اند، بازمی دارد.

در روایتی اسلامی آمده است زمانی که : حضرت جعفر بن ابی طالب - رضی الله عنه- شهید شد و پیامبر صلی الله علیه و سلم از قضیه شهادت او اطلاع حاصل کرد، به منزل جعفر تشریف بُرد و فرزندان خردسالش را گرد آورد و آنان را بوسید.

اسماء همسر جعفر بن ابی طالب پرسید: یا رسول الله، آیا خبری از جعفر به شما رسیده است؟ فرمود: بلی. امروز کشته شد. اسماء شروع به گریستن نمود و پیامبر صلی الله علیه و سلم او را آرام ساخت و به منزل خویش بازگشت و فرمود:

« اصنعوا لأهل جعفر طعاماً، فإنه قد جاءهم ما يشغلهم» یعنی: «برای خانواده جعفر غذا بپزید، که برایشان حادثه ای پیش آمده که مشغولشان ساخته است.» (ترمذی)

یادداشت:

اگر احیاناً انسان برای دیداری کوتاه و گفتن تعزیت به خانه فامیل مصیبت دیده برود، مشکلی و ممانعتی در دین اسلام وجود ندارد.

ولی کوشش به عمل آرد که از صحبت های بیهوده، و بحث های بی مورد که از موضوع و آداب محفل خارج باشد، باید جداً اجتناب صورت گیرد، در همچو مجالس باید صحبت ها در باره صبر، تسلیت، شکیبایی و مطالبی مانند آن منحصر گردد.

الفاظ تسلیت و تعزیه:

الفاضی که باید به شخصی و یا فامیل شخص غم دیده و سوگوار گفته شود عبارت است از:

البقاء لله. یعنی: «تنها خداست که می ماند.»

و یا: «إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ اللَّهُمَّ اجْرِنِي فِي مُصِيبَتِي وَأَخْلِفْ لِي خَيْرًا مِنْهَا». (ما از آن خدائیم و به سوی او بازمی

گردیم. پروردگار! در برابر این مصیبت، به من اجر بده و بهتر از آن را نصیبم فرما). (مسلم)

و یا «إِنَّ لِلَّهِ مَا أَخَذَ، وَلَهُ مَا أُعْطِيَ، وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِأَجَلٍ مُّسَمًّى، فَلْتَصْبِرْ وَلْتَحْتَسِبْ»

یعنی: «آنچه را خداوند گرفت از آن خودش بود و آنچه داده است مال خود اوست. مسلماً هر چیزی نزد او دارای تقدیری است، لذا باید صبر کرد و امید به ثواب داشت». (بخاری و مسلم)

یا این دعا را بخواند:

«أَعْظَمَ اللَّهُ أَجْرَكَ، وَ أَحْسَنَ عَزَاكَ وَ عَفَّرَ لِمَيْتِكَ».

«خداوند اجرت را زیاد نماید و عزایت را نیکو بگرداند و مرده ات را مورد مغفرت قرار دهد».

و در کشور ما معمول است که برای شخصی و یا فامیلی که برایشان فاتحه داده می شود گفته شود: پروردگار شما را دیگر از غم نگاه کند، این غم، غم اخیر شما باشد، اولاد و فامیل شما را الله تعالی زنده داشته باشد، متوفی را پروردگار غریق رحمت سازد، قبرشان را الله روضه جنت ساخته، جنت برین نصیبش گردد، ما خود را در این غم شریک می دانم، برای شما و اعضای فامیل شما صبر جمیل تمنا دارم.

الفاظ جوابیه :

فرد مصیبت دیده باید درمقابل آمین گفته و به فرد تعزیه گوینده بگوید: (أَجْرَكَ اللهُ) یعنی: «الله برای این عملت پاداشت دهد» از ابراز تسلیت شما سپاسگزار هستیم، و خداوند شما را هم از غم نگاه کند، و غیره ...

زن در مراسم عزا داری

تعزیه زنان :

زنان در صورتی که زینت خود را اشکار نسازند و رفتارهای خلاف شرع؛ مانند چاک نمودن پیراهن، خراشیدن و سیلی زدن در روی و سر، ناله و زاری با صدای بلند، از آنان دیده نشود، می توانند در مراسم تعزیه اشتراک نمایند.

قابل تذکر است که تمام این کارها باعث خشم پروردگار گردیده و سبب آزارمیت در قبرش خواهد شد.

زن و تشییع جنازه:

همانطوری که در فوق بیان گردید، در مورد اشتراک زنان در نماز جنازه هیچ گونه مانع شرعی، دیده نمی شود، و حتی در دین اسلام بیان گردیده، در صورتی که زنان در مراسم جنازه حاضر باشند، می توانند نماز جنازه را با مراعات آداب معین که البته در آخر صف ایستاده شده، به جای آرند.

در حکم فقهی موضوع اشتراک زنان در نماز جنازه آمده: جائز است که زنان مانند مردان نماز جنازه را بخوانند چه به صورت انفرادی و یا بشکل جماعت.

حضرت عمر (رض) انتظار کشید تا مادر عبدالله نماز جنازه عتبه را خواند و بی بی عایشه امر کرد تا جنازه سعد بن ابی وقاص را بیاورند تا بر وی نماز جنازه بخواند.

امام النووی می گوید :

لازم است برای زنان در نماز جنازه جماعت ترتیب شود، نماز جنازه را به جماعت به جای آرند مثلی که در نماز های دیگر به جماعت می خوانند و همین نظریه الحسن بن صالح و سفیان ثوری و امام احمد و امامان مذهب حنفی می باشد.

در کتاب مشهور فقهی به نام (الفتاوی النسائیه) (کتاب فتواها برای زنان) آمده است :

زنان مانند مردان اگر در نماز جنازه حاضر شوند، باید نماز جنازه بخوانند و ثوابی که مردان از نماز جنازه می گیرند، زنان نیز همان ثواب را به دست می آورند .
مؤرخین می گویند که مردان و زنان جنازه رسول الله صلی الله علیه وسلم را خواندند. اگر جنازه حاضر شد باید که زنان با مردان نماز آن را بخوانند.

سوگواری شرعی زنان :

هر زمانی که یکی از اقارب نزدیک فامیل زن به طور مثال برادر، عمه، مادر، کاکا و... فوت نماید ، می تواند تا مدت سه روز از آرایش، استعمال بوی معطر، کشیدن سرمه بر چشم، استعمال حنا و استفاده از زینت آلات و لباس های رنگارنگ خودداری نماید.

ولی هرگاه شوهر زن فوت کند، واجب است برای مدت چهار ماه و ده روز سوگواری نماید. در حدیثی که از ام عطیه روایت است : «کنا نھی أن نحد علی میت فوق ثلاث، إلا علی زوجة أربعة أشهر و عشرا، ولانکتحل، ولانطیب، و لانیس ثوبا مصبوغا إلا ثوب عصب، و قد رخص لنا عند الطهر إذا اغتسلت إحدانا من حیضها فی نبذة من کست أظفار، و کنا نھی عن اتباع الجنائز» (متفق علیه).

«ما نھی می شدیم از این که برای مرده هایمان بیش از سه روز سوگواری کنیم؛ مگر برای فوت شوهر که چهار ماه و ده روز سوگواری می کردیم، از سرمه و بوی خوش استفاده نمی کردیم و لباس رنگارنگ نمی پوشیدیم مگر لباس یمنی، و وقتی که از حیض پاک می شدیم و غسل می کردیم به ما اجازه داده می شد که تکه ای بخور (ماده ای خوشبو) به کار ببریم (تا بوی بد اثر خون را از بین ببرد) و از تشییع جنازه نیز نھی می شدیم».

از ام سلمه روایت است که پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود: «المتوفی عنها لاتلبس المعصفر من الثیاب، ولا المشق من الحی، ولا تختضب، ولا تکتحل» (صحیح ابوداود ۲۲۸۷) «زنی که شوهرش فوت کرده است باید از پوشیدن لباس های زرد و قرمز و استفاده از جواهر آلات و حناء و سرمه خودداری کند».

طوری که گفتیم ، زنی که شوهرش فوت کرده، مدت چهارماه و ده روز سوگواری را در منزل همسر می گذارند، اما خانمی که طلاق رجعی داده شده لازم نیست که آن مدت را به عزا بنشیند، اما اکثر علماء آن را برای آن خانم نیز مستحب می دانند.

زنی که شوهرش فوت کرده در مدت چهارماه و ده روز عزاداری برای کارهای ضروری روزانه می تواند از خانه خویش خارج شود، اما حتماً باید شبها به منزل خود بازگردد. همچنان که گفته شد سوگواری بر زنی که شوهرش فوت کرده واجب است.

ولی در مذهب امام ابوحنیفه آن را بر زنان مطلقه که در طلاق بائن صغری و کبری باشد واجب می شمارند ولی اکثریت فقها آن را مستحب می دانند و زنانی که از طریق طلاق «رجعی یا بائن» طلاق داده شده اند از نظر امام ابوحنیفه نه شب و نه روز را نباید از منزل خارج شوند، اما پیروان مذهب شافعی می گویند تنها در صورتی زن در حال گذرانیدن عده می تواند منزل را ترک کند که ضرورتی وجود داشته باشد.

یادداشت :

زن سوگوار و در حال عده برای شوهر، از استعمال زینت‌آلات، استعمال بوی خوش، حنا، لباس‌های رنگارنگ و بیرون رفتن غیرضروری مانند: شهادت در محکمه یا دیدن مریضان، رفتن به دیدار اقوام، رفتن به حظیره و قبرستان، خودداری کند.

اعمال حرام و نامشروع در مراسم تشییع جنازه و تعزیه:

در حین وفات عزیزان و به خصوص در حین مراسم تشییع جنازه و مراسم تسلیت و تعزیه برخی از اعمال خود آگاه و یا ناخود آگاه از انسان سر می زند که جداً حرام و نامشروع می باشد و انسان گنهکار هم می گردد.

یکی از این اعمال گریه و زاری، چیغ، داد و فریاد با صدای بلند، زدن و خراشیدن صورت، کندن موی، پوشیدن لباس سیاه مالیدن گل بر سر و شانه، و از این قبیل اعمال می باشد.

پیامبر صلی الله علیه و سلم از چنین اعمالی به صورت قطع منع فرموده و در حدیثی می فرماید: «هرکس که بر روی خویش به سبلی بزند، لباس های خویش را پاره کند و چیغ، ناله و زاری و فریادهای جاهلانه بلند بنماید، از ما نیست» زیرا چنین اعمالی به معنی نشانه اعتراض به اراده و قانون الهی به شمار می رود، و به فریاد طلبیدن دیگران و اظهار خشم و نارضایتی است.

بالعکس کسی که دچار مصیبتی می شود بهتر آن است که برای تحمل و بردباری در مقابل به الله پناه ببرد و از او یاری بجوید و دستور او را در مورد توسل صبر و نماز و عبادت به کار بگیری، و پاداش صابران را که خداوند به آن وعده فرموده به خود یاد اوری نماید؛ زیرا خداوند متعال فرموده است:

« وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ (۱۵۵) الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ (۱۵۶) أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ ». (سوره بقره/ ۱۵۵ - ۱۵۷)

«... بردباران را مژده بده! آنان کسانی‌اند که هنگامی به بلائی دچار می‌شوند می‌گویند: ما از آن خدائیم و به سوی او باز می‌گردیم. الطاف، رحمت و مغفرت خداوند شامل حال آنها می‌گردد و مسلماً آنان راه یافتگان راه هدایت می‌باشند»

همچنان در حدیثی از ام سلمه رضی الله عنها روایت شده است که گفته است: از پیامبر صلی الله علیه و سلم شنیدم که می‌فرمود: « هر مؤمنی که دچار مصیبتی بشود و بگوید: ما از آن خداوندیم و به سوی او باز خواهیم گشت، خداوند برای تحمل این مصیبت مرا در حمایت خویش قرار بده و بهتر از آن را برایم جبران کن. خداوند برای آن مصیبت اجر و پاداش (زیادی را) نصیبش می‌گرداند و بهتر از آن را برای او جبران می‌کند». (مسلم)

پادداشت:

گریه عادی - بدون شیون، زاری و داد و فریاد - برای میت کراهت ندارد؛ زیرا رسول الله صلی الله علیه و سلم به هنگام فوت فرزندش ابراهیم در حالی که به شدت می‌گریست و اشک از چشمان مبارکش جاری بود گفت: «ای ابراهیم! اگر این مردن تو امر حق و وعده راستین خداوند تعالی و مقدر نمی بود که آخر ما به اول ما ملحق می‌شوند هر آئینه بیشتر از این بر تو غمگین و اندوهگین می‌شدم» و بعد از اندک سکوت فرمود: «چشم اشک می‌ریزد و قلب غمگین می‌شود، و ما جز آن که خدا را خشنود سازیم چیزی نمی‌گوئیم و ما ای ابراهیم! بر تو شدیداً غمگین هستیم»

پایان

تتبع ونگارش :

الحاج داکتر امین الدین « سعیدی- سعید افغانی »
مدیر مرکز مطالعات ستراتژیکی افغان
و مسؤل مرکز فرهنگي د حق لاره- جرمني

ادرس ارتباطی : یا بریننا لیک :

saidafghani@hotmail.com